

Kristen tro og stoisk filosofi

I dette nummeret av *Teologisk tidsskrift* presenteres tre artikler som baserer seg på foredrag holdt i anledning 65-årsdagen til Karl Olav Sandnes, mangeårig professor i Det nye testamentet på MF. Fordi foredragene ble holdt på engelsk, er også artiklene skrevet på engelsk, noe som representerer et unntak fra tidsskriftets normale praksis. De tre artiklene spenner vidt i sin tematikk. Christine H. Aarflot skriver om hvordan C.S. Lewis gjør bruk av, og endrer på, en kjent gresk myte i boka *Till We Have Faces*. John M.G. Barclay skriver om tidligkristen tenkning og praksis rundt det å gi og motta gaver og økonomisk støtte i en kontekst der de fleste levde på små marginer, og der ulike former for nettverk var avgjørende å opprettholde. Til sist skriver Glenn Wehus om den stoiske filosofen Epiktet og hans tenkning rundt frihet, og hvordan denne tenkningen forholdt seg til datidens slaveri. På tross av at artiklene favner vidt, har de en viktig ting felles: De tematiserer sentrale sider ved den gresk-romerske konteksten som kristentroen oppstod i.

Glenn Wehus sin artikkel om Epiktets syn på frihet fremstår kanskje ikke som direkte relatert til kristen tro og teologi på samme måte som de to andre, og nettopp derfor kan det være grunn til å forklare kort hvorfor den likevel er relevant for vår forståelse av tidlig kristen tro. Det synes å være en økende bevissthet blant forskere om at stoisk filosofi er en viktig del av konteksten til tidlig kristendom. Flere hevder til og med at stoisk filosofi har influert sentrale tekster i Det nye testamentet. Den mest toneangivende og innflytelsesrike eksponenten for dette synet er trolig Troels Engberg-Pedersen, emeritert professor ved Københavns Universitet. Han har argumentert for at både Paulus (*Paul and the Stoics*) og Johannesevangeliet (*John and Philosophy*) bærer preg av tenkemåter og premisser som vi kan identifisere som stoiske. Paradoksalt nok er også Tertullian ofte nevnt som en tidligkristen tenker som er influert av stoisk filosofi, på tross av at han selv advarte mot farene ved å forsøke å blande kristen tro og gresk filosofi. Det å lese tidligkristne tekster ved siden av Epiktet, og i lys av nettopp hans tenkning om mennesket og det å leve et sant og rett liv, har for mange fremstått som spesielt fruktbart. Et ferskt eksempel er boken til Susan G. Eastman, *Paul and the Person* (2017), der nettopp Epiktet introduseres som «samtalepartner» for Paulus i møte med spørsmålet: Hva er et menneske?

I sin artikkel viser Wehus hvordan Epiktet definerer frihet som noe man kan eie selv om man er eid av andre, og noe man kan mangle uansett hvor mye man ellers har. Frihet handler om noe annet og noe mer. Det handler om å erkjenne hvem man er, hva man kan og ikke kan gjøre noe med, og hva som kjennetegner et godt liv i harmoni med guds *logos*. Selv om ikke Wehus utbroderer dette i sin artikkel, er det ikke spesielt vanskelig å komme på tekster i Det nye testamentet som synes å reise lignende spørsmål: Hva innebærer det å være virkelig fri?

Hallgeir Elstad og Ole Jakob Filtvedt